

pregledni znanstveni članek
prejeto: 2001-10-22

UDK 159.92:379.8-053.6

DEKONSTRUKCIJA MLADINE, PONIKANJE SCEN IN PROVINCIALIZEM V DEVETDESETIH

Tanja RENER

Fakulteta za družbene vede, SI-1000 Ljubljana, Kardeljeva ploščad 5
e-mail: tanja.rener@guest.arnes.si

Mirjana ULE

Fakulteta za družbene vede, SI-1000 Ljubljana, Kardeljeva ploščad 5
e-mail: mirjana.ule@uni-lj.si

IZVLEČEK

Prispevek prinaša sintetični pregled oblikovanja mladinskih skupinskih stilov in mladinskih scen ter subkultur v povojnem obdobju, predvsem v sedemdesetih in osemdesetih letih. Devetdeseta leta so videti drugačna, mladina (in mladost) se ukinja tako, da se njene značilnosti (dinamizem, prožnost, vitalnost) prenašajo na ostalo populacijo, predvsem na tiste, ki hočejo biti socialno uspešni, in obratno, značilnosti "odrasle populacije" (individualizem, tekmovalnost, storilnost) postajajo vsakdanjik mladih. V drugem delu prispevka so predstavljeni temeljni rezultati raziskave o prostem času mladih v Ljubljani; na koncu je poudarjena ugotovitev o nujnosti ohranjanja in vzpodbujanja avtonomnih prostorov dejavnosti mladih, če naj mesta ostanejo mesta in ne anemične provincialne tvorbe.

Ključne besede: mladina, subkultura, mladinski stili, scene, prosti čas

SGRETOLAMENTO DEL CONCETTO DI GIOVENTÙ, SCOMPARSA DEL MONDO GIOVANILE E PROVINCIALISMO NEGLI ANNI NOVANTA

SINTESI

Il contributo presenta una sintetica rassegna dei comportamenti di gruppo, del mondo e della sottocultura giovanili nel dopoguerra, specie negli anni Settanta e Ottanta. Gli anni Novanta sono diversi: i giovani (e la gioventù) sono annichiliti dal trasferimento delle loro peculiarità (dinamismo, flessibilità, vitalità) ad altri segmenti della popolazione, soprattutto a coloro che puntano al successo sociale, e, al contrario, le peculiarità della "popolazione adulta" (individualismo, competitività, produttività) diventano aspetti quotidiani dei giovani. Nella seconda parte del contributo sono presentati i risultati di una ricerca sul tempo libero dei giovani a Lubiana. Alla fine è sottolineata la necessità di mantenere e stimolare spazi autonomi di attività per i giovani, se le città vogliono restare città e non soltanto anemici e provinciali agglomerati urbani.

Parole chiave: gioventù, sottocultura, comportamenti giovanili, mondo giovanile, tempo libero

Nekoč je bila mladina ...

Kot vsak družbeni dosežek tudi sociokulturno osamosvajanje mladine ni samo po sebi umevno. Je rezultat kompleksnih zgodovinskih dogajanj in socialnih naspotij ter vztrajnih in napornih prizadevanj posameznikov in posameznikov ter skupin. Zato tudi obstoj posebnega in relativno avtonomnega mladinskega sveta ne more biti samoumeven. Gre za krhko stvaritev, ki se lahko hitro izniči, mladinske kulture pa se brez posebnega odpora in brez razlik zlijejo v amorfno zmes množičnih kultur. To je še zlasti aktualno tveganje v tako imenovanih postsocialističnih družbah, ki so se enako kot v zahodnih družbah soočale z različnimi oblikami uporniške, disidentske, alternativne mladine. Če za osemdeseta leta brez pretiravanja lahko rečemo, da je šlo za "herojsko obdobje" civilnodružbenih pobud, projektov in gibanj, ki so bila mladinska ali pa so si mladinskost nadevala kot zaščitni oklep, so devetdeseta leta v Sloveniji v znamenju prvobitne akumulacije kapitala. Nosilci procesov kapitalizacije postsocialističnih družb, ki se odvija pod različnimi nazivi lastninjenja, privatizacije, uvajanja tržnih meril ipd., preprosto nimajo poslušarja za subtilne in hitro spremenljive oblike mladinskih kultur, če jih ni mogoče hitro vpeti v lastne profitne interese. Prav nasprotno, (novi) nosilci kapitalne moči si prizadevajo, da bi kar največ mladih pač potisnili v množico neproblematičnih porabnikov in porabnikov.

Mladinska kultura povojnih mladih generacij je primer generacijske kulture kot vrstniške kulture, ki ji je uspelo prekorati lokalne in starostne omejitve in postati (vsaj delno) "splošna kulturna dobrina". To, kar dviga gibanja v mladinskih vrstniških kulturah v drugi polovici dvajsetega stoletja nad meje vsakokratne in lokalne vrstniške kulture, jih posploši do nadgeneracijske veljave in obenem mladim zagotavlja vsaj relativno avtonomnost lastnega mladinskega sveta, so po mnenju mnogih avtorjev javni skupinski stili.

Poudarek je na javnih stilih, torej na tem, da ne ostajajo partikularni in lokalni stili, temveč segajo v vso mlado generacijo in presegajo slojevske, spolne in starostne meje, saj si jih pogosto prilastijo tudi generacije odraslih.

Mladinski kulturni stili kot vzorci vedenja, imidža, govora, so se napajali ob zelo različnih izvori, iz konteksta iztrganih segmentih preteklih zgodovinskih obdobj, novih tehničnih napravah in možnostih, množičnih srečanj mladih iz različnih dežel in kultur, simbolov in lokalnih stilov obrobnih, potisnjenih skupin, tradicij skrivnih združenj, pa tudi ob posnemanju, ironizaciji, travestijah in parodijah oblasti in družbenih elit. Ni torej pomemben izvor stila, pač pa učinek na vrstnike, neko novo splošno sporočilo in prepoznavno znamenje novih identitetnih razločevanj.

V sedemdesetih letih je D. Hebdige v svojih analizah

mladinskih (sub)kultur opozoril na specifično kreativnost v oblikovanju stilov. Naslonil se je na strukturalistično estetiko in od tam prenesel pojem "brkljarije" (bricolage). Gre za na videz kaotično mešanje različnih stilskih elementov v novo, za dominantno kulturo nenavadno in izzivalno povezavo. Stilski elementi subkultur izvirajo iz različnih predmetov vsakdanje rabe. V procesu brkljanja pa jih tvorci stila iztrgajo iz njihovih prvotnih vsakdanjih kontekstov. Tako se pojavijo na novem, največkrat "nemogočem" mestu, ki pa postane združevalno mesto določene subkulture (Hebdige, 1979).

Subkulturni oblikovalci stilov zavračajo vsakdanji red stvari na več ravneh: prisvajajo si vsakdanje predmete, ki so značilni za uporabo drugih socialnih skupin, kot jim konkretni tvorec stila pripada, dajejo nov pomen predmetom, ki je nasproten utečenemu pomenu, kombinirajo reči, ki v splošni rabi ne sodijo skupaj, jih uporabljajo ob "napačnem času" na "nepravem mestu", nasproti "nepravim osebam" itd.

Oblikovanje javnih mladinskih skupinskih stilov je proizvedlo pomembne točke odpora mladinskih kultur proti pritiskom trga, komercializacije ali proti političnim pritiskom. Nasproti nedvomnim manipulacijam z mladino prek trga je predstavljalo oblikovanje novih stilov ravno nasprotno strategijo, namreč manipuliranje s trgom. Seveda sta se obe strategiji pogosto ujeli in najpogosteje je zmagala močnejša. Množična potrošnja in množična kultura sta hitro odkrivali tržno privlačnost mladinskih skupinskih stilov, tako da naravnost prežita na stilske novosti in jih ponujata v raz/prodajo (Firth, 1986). V najnovejših dogajanjih v zvezi s t.i. protiglobalizacijskimi gibanji lahko pričakujemo, da bo prav kmalu prišlo do "kapitalsko tržnega protitudara": pojavila se bo množica modnih dodatkov in oblačil s komunistično-anarhičnimi znaki, sporočili, barvami. Učinek bi naj bil dvojen: ekonomski, se pravi komercialni dobiček od množične prodaje "trends", in političen, se pravi kraja socialno subverzivne simbolike in njeno uverženje v neproblematično pop kulturo.

Večino materiala za nastanek (subverzivnih) subkulturnih stilov je nudila mladim sama standardizirana mladinska kultura: neproblematično mladinsko kulturo so preobračali in ironizirali. Stilska politika vsakdana je bila za mlade obenem simbolno posredovana kritika družbe in področje umika za vse skupine mladih, ki jim je bil onemogočen dostop do področij družbene moči.

Mladinski "prostočasni" avtonomni svet je resda lahko zaživel šele tedaj, ko ni bilo zunanjih motenj (šole, dela, družinskih vplivov), v prostem času po šoli, ob koncu tedna, med počitnicami, vendar sta prav ustvarjanje stilov in bolj simbolno kot realno povezovanje mladinskih aktivnosti v mladinske scene omogočila preseganje časovnih omejitev.

Scene ob iznajdbi javnih skupinskih stilov pomenijo nadaljnji korak v oblikovanju relativno osamosvojenega življenjskega sveta mladih.¹ Pomenijo socialne, pol-

formalne prostore, kjer se oblikujejo in potrjujejo življenjski stili posameznikov in skupinski stili mladih. Običajno se scene oblikujejo okoli kake ključne dejavnosti v prostem času, kot so šport, računalniške igre, glasba... Gre za javna zbirališča ljudi, kjer so po možnosti vsi prisotni tudi aktivni udeleženci dogajanja. Ključna dejavnost v scenah je največkrat dostopna mnogim zainteresiranim in ni niti zelo ekskluzivna niti predraga.

Kar opisujemo, je za mladinske stile in scene veljalo na sploh, a tudi v Sloveniji in na prostoru nekdanje Jugoslavije, najbrž pa bi bilo bolje govoriti v pretekliku. Devetdeseta leta so videti drugačna.

Spremembe v mladinskih (sub)kulturah v devetdesetih

Novost devetdesetih je ukinjanje mladine in mladosti, toda paradoksalno tako, da se nekatere pomembne značilnosti mladosti razširjajo na vse generacije in na vse življenje. Med njimi je na prvem mestu potreba po stalnem izobraževanju, samooblikovanju, nenehnem redefiniranju lastne identitete in oblikovanju svojega življenjskega stila. Navedene značilnosti so doslej pripadale predvsem mladim oziroma mladostnemu moratoriju, danes pa se jim mora podrežati vsakdo, ki želi biti uspešen v modernih poindustrijskih družbah. Zato se v devetdesetih po eni strani izgublja potreba po specifičnem mladinskem svetu in posebnih vrstniških subkulturah, po drugi strani pa se ravno kulturno najbolj produktivni dosežki mladinskih (sub)kultur razširjajo na vse generacije. Mladinske (sub)kulture naj bi se izčrpale zaradi naslednjih razlogov:

- Pojem subkulture sugerira, da gre za sisteme, ki ležijo "pod" domnevno splošno sprejeto "elitno" kulturo, kar v devetdesetih ne ustreza več dejstvu.
- Pojem subkulture sproža neustrezne asociacije in briše razliko med primarnimi, "avtentičnimi" subkulturami in modnimi kulturami ter modnimi trendi, ki so posredovani s pomočjo kulturne industrije in trga. Opraviti imamo z množico prehodov in vmesnih oblik k "skupni kulturi", s pluralnimi, v načelu enakovrednimi in enako pomembnimi dosežki in stilskimi oblikovanji onkraj emancipatornih, opozicijskih in socialno protestniških dejanj, ki jih ni mogoče več tlačiti v pojem subkulture.
- Obstoječih mladinskih stilskih oblik ni mogoče natančno prostorsko, socialno ali politično lokalizirati. Obstajajo kot (delno) komercialne, neredko profitarke, delno sociopolitične oblike dejavnosti, vendar tako, da jih ni mogoče uvrstiti v socialno enoznačne okvire. Večinoma gre za internacionalne pojave

oblike različnih hedonistično-afektivnih oblik samopotrjevanja. Uporabljajo različne "citate" minulih subkultur in jih ponovno mešajo v nove stile. Zmanjšuje se izzivalna in kritična moč novih stilskih oblik in zmanjšuje se razlika do povsem komercialno etabliranih stilskih imitacij. Res pa je, da tudi danes novi originalni stilski pojavi prebijajo komercializacijo njihove potrošnje in mehanizme modnega trženja.

- Za mladinske stilske oblike je tudi v devetdesetih značilno poudarjanje samostojnosti mladih ljudi, a predvsem potrošniške samostojnosti. Kljub univerzalnemu sporočilom so sedanje mladinske kulture vselej le prehodne narave; obvladujejo prehod od mladosti k odraslosti. Z razliko od osemdesetih ne gre več za spreminjanje družbe, pač pa za samospreminjanje.

Kljub včasih močnim skupnim doživetjem in skupnim izkušnjam mladinske kulture ponujajo predvsem individualne rešitve. Nobene razlage pomenov, ki jih ponujajo mladinske kulture, niso zaključene in navodila za ravnanja niso zagotovljena. Čeprav so v njih posamezniki, ki jim postane vključenost v mladinsko kulturo vseživljenjsko početje, je za večino mladih to le prehodno obdobje. Kdor pristaja na eno od njih, pogosto pristaja ali simpatizira tudi z drugimi oblikami mladinske kulture.

V mladinskih scenah so medsebojni stiki intimni in intenzivni, vendar niso trajni. Zato trenutno uspešne scene hitro zastarevajo in jih nadomeščajo nove, bolj aktualne, času primernejše. Edina stabilnost je stalnost nenehnega spreminjanja.

Mladinske scene danes niso nikakršna "domovina", saj ne nudijo stabilnih življenjskih oblik in ne ponujajo nikakršnih čvrstejših življenjskih orientacij. Baacke in Ferchoff menita, da se tako kaže zgodovinska preseženost mladinskih (sub)kultur (Baacke, Ferchoff, 1993, 435). Mladinske scene seveda še izdelujejo inovacije na področju oblikovanja stilov in samouvrščanja, v tem je njihova ustvarjalnost in tudi kritična produktivnost, a ne zagotavljajo nikakršnih stabilnih in čvrstih prehodov iz mladostnega moratorija. Namesto kontinuitete in identitete stabilnosti ponujajo kontingenco, relativiziranje, začasnost in nomadskost vseh identitetnih tvorb.

Obeti individualizacije življenjskih stilov vodijo do zelo različnih realizacij, ki segajo od poudarjeno subjektivne refleksivne države posameznikov do narcisistične površinsko strukturirane individualnosti, ki sloni na infantilnem jazu in nadjazu. Prvim ustrezajo angažirane

1 O relativno osamosvojenem življenjskem svetu mladih govorimo zato, ker ne gre pozabiti trajnih robnih pogojev njihovega življenja, to je ekonomske odvisnosti od staršev ter od institucij odrasle družbe. Devetdeseta leta so prinesla več, ne manj ekonomske odvisnosti mladih, še posebej v tranzicijskih državah, kar je mogoče spremljati v socialno demografskih indikatorjih, kot so povečana brezposelnost mladih, podaljševanje šolanja, podaljšano življenje s starši (Lat faza), kasnejši prehodi v starševstvo.

oblike mladinskih scen, drugim nekritično identificiranje socialnih mankov in kriz z individualnimi, in od tod hitenje za tržno mamljivimi ponudbami "nadomestne subjektivnosti" v duhovnosti, psihoboombnih, ezoteriki... na eni strani ali zadovoljstvo s hipnimi užitki na drugi.

Vrstniške skupine in mladinske scene zato pogosto učinkujejo kot začasne socialne maternice, kot prostori pobegov in zavetja pred zahtevami širšega sveta, ki v visoko tekmovalni družbi zanesljivo niso majhne. Vrstniške skupine in mladinske scene ne delujejo več toliko kot formativna okolja, v katerih se posamezniki "gradijo", pač pa bolj kot okolja predaha in terapije. V vrstniških mladinskih scenah posamezniki iščejo simbiotsko bližino in se izogibajo zahtevnejšim razmerjem z drugimi kot neodvisnimi posamezniki. Tipičen primer take scene je sodobna rave kultura, za katero so značilni množičnost, glasba, ples, neagresivnost in neproblematiziranje. Njeno socialno vezivo je "prepustiti se in izključiti se", njeno kemično pomagalo je MDMA.

Nekatere značilnosti mladinske kulture in prostega časa mladih v Ljubljani

V letu 1998 smo v Centru za socialno psihologijo - študije mladine opravili empirično raziskavo prostega časa mladih ljudi na podlagi vzorca mladih ljudi v Ljubljani.² V nadaljevanju bomo navedli nekatere najpomembnejše značilnosti preživljanja prostega časa

mladih ob koncu devetdesetih let, ki nakazujejo ponikanje kolektivnih mladinskih kulturnih scen.

Prva splošna ugotovitev, ki izhaja iz podatkov naše raziskave in je domala identična z ugotovitvami predhodne raziskave o vrednotnih orientacijah mladih ljudi v Ljubljani, je, da so mladi ljudje izrazito usmerjeni vase in v lastne življenjske svetove kratkega dometa (družina, prijateljstvo). To, kar jih zanima, kar se jim zdi pomembno, kjer se srečujejo s stiskami, kar jih veseli in kjer so se edino pripravljene bolj dejavno vključevati, so mikro okolja neposrednega vsakdanjega življenja. Širše socialne mreže, abstraktnejši makro svetovi (religija, politika, delo, zaposlovanje) so zanje pomembni le toliko in takrat, ko neposredno posežejo in odzvanjajo v njihovih življenjskih izkušnjah.

Mladi ljudje seveda niso homogena populacija. V obdobju adolescence, ko so življenjske izkušnje goste in intenzivne, bi lahko pričakovali, da bodo razlike v mnenjih, stališčih in orientacijah opazne že na ravni nekajletnih starostnih razlik. Naši podatki tega niso potrdili. V vzorec smo zajeli tako osnovnošolce (8. razred) kot srednješolce (2. in 3. letnik) in ugotovili, da tako rekoč ni ničesar, kar bi pomembno razlikovalo ene od drugih. Taka ugotovitev najbrž potrjuje tezo, da se obdobje mladosti razteza tako navzdol kot navzgor.

Naši podatki ne podpirajo moralizirajočega in pokroviteljskega ideologema o egoistično, samovšečno in brezvrednotno naravnani mladi generaciji. Informacije,

Tabela 1: Spodaj je naštetih nekaj stvari, ki so lahko pomembne v življenju oziroma h katerim težimo. Za vsako od njih označi, kako pomembna je zate tako, da obkrožiš znak x v ustreznem stolpcu. (Vsi odgovori so v procentih).

Table 1: Stated below are some of the things that can be important in our life or which we long for. For each of them indicate how important it is to you by encircling mark x in suitable column. (All answers are in %).

		Zelo velja	Srednje velja	Sploh ne velja
1.	Imeti moč nad drugimi	11,6	50,5	37,9
2.	Svoboda delovanja in mišljenja	81,4	17,6	1,0
3.	Red in stabilnost v družbi	63,0	34,0	3,0
4.	Vznemirljivo življenje	47,2	46,1	6,7
5.	Materialne dobrine, denar	48,1	46,9	4,9
6.	Varnost mojega naroda	57,9	33,4	8,7
7.	Ustvarjalnost, originalnost	48,8	45,1	6,2
8.	Mir v svetu brez vojn in konfliktov	83,0	14,0	3,0
9.	Ohranjanje tradicionalnih vrednot	32,3	54,2	13,5
10.	Varnost moje družine	91,3	7,9	0,8
11.	Varovanje narave	71,3	26,8	1,9
12.	Biti avtoriteta, voditelj/ica	15,7	57,4	26,9
13.	Resnično prijateljstvo	93,4	6,3	0,3
14.	Svet lepega, lepa narava, umetnost	60,0	36,0	4,0
15.	Zdravje, dobro počutje	93,9	5,3	0,8

2 V raziskavo smo zajeli dve starostni skupini mladih, 489 oseb v starosti 14/15 let (zadnje leto osnovne šole) in 412 oseb starih 17 let (2. in 3. razred srednje šole). Raziskavo je financiral Urad za mladino mesta Ljubljana.

Tabela 2: Pomisli na običajni delovni dan v tednu. Koliko časa (v urah) poleg šole porabiš za spodaj naštetih dejavnosti? (Vsi odgovori so v procentih).

Table 2: Think of an ordinary day in the week. How much time (in hours) do you spend, apart from that for school, for the activities listed below? (All answers are in %).

		Manj kot 1 - 2 uri	Več kot 1 uro	2 uri	Ne delam tega
1.	Učenje in priprava na šolo	31,1	45,0	20,6	3,4
2.	Gledanje TV	17,8	36,4	41,2	4,3
3.	Poslušanje glasbe	36,4	26,1	32,8	4,6
4.	Delo z računalnikom	28,6	13,5	11,7	46,1
5.	Pomoč doma v gospodinjstvu	55,6	17,8	5,2	21,4
6.	Dodatne izvenšolske dejavnosti	15,1	23,4	19,9	41,5
7.	Ukvarjanje s športom	24,7	30,1	26,3	19,0
8.	Sem zunaj s prijatelji/cami	24,1	33,0	34,5	8,4
9.	Branje, dopisovanje	41,5	16,3	5,4	36,8
10.	Lenarjenje	35,1	18,2	27,8	18,9
11.	Drugo	4,3	4,0	6,7	17,5

ki smo jih dobili, prinašajo drugačno podobo o mladih, da so namreč osebno in socialno občutljivi, da cenijo moralne vrednote in so se pripravljeno dejavno vključevati v neposredna socialna okolja.

Večina mlade populacije našega vzorca je videti socialno integrirana na šolski, družinski in zunajšolski ravni. Večina mladih hkrati sporoča, da so močno obremenjeni s šolskimi ter s šolo povezanimi dejavnostmi, ki jih občutijo kot prevelik obremenilni pritisk. Ko smo jih namreč vprašali, kaj predstavlja v njihovem življenju največji problem, s čim imajo največ težav, so odgovorili, da so to preveliki pritiski v šoli (46,9% vprašanih), ki v kombinaciji s "starši preveč pričakujejo od mene" (20,1%) najbrž ne govorijo o brezskrbnih in sproščenih mladih ljudeh. Zato postaja vprašljiv sam koncept ali vsaj poimenovanje "prostega časa" kot prostega. Prosti čas je v najbolj vsakdanjem dojemanju tisti del časa, ki naj ga posameznik oblikuje prosto, torej ne vezano na siceršnje delovne, izobraževalne ali kake druge vezanosti, pričakovanja, dolžnosti, obremenitve. Tako razumljenega prostega časa imajo anketiranci malo, si ga pa želijo, vendar ostajajo njihove želje neartikulirane in nespecifične.

Prosti čas mladih ljudi je torej predvsem v funkciji "vezanega časa", v našem primeru šolskega dela in obveznosti ter nekaterih obšolskih dejavnosti, ki niso toliko sprostilne, rekreativne in prostočasne, kolikor v funkciji individualnih biografskih projektov za ne še natančno definirani, pa vendar vezani, produktivni, ciljni, bodoči "delovni čas".

Če odštejemo učenje in priprave na šolo, so najbolj pogoste oblike preživljanja prostega časa mladih ljudi v Ljubljani izrazito "pasivnega" (sprostilnega?) značaja in kažejo na dokaj pasivno uporabo predvsem elektronskih medijev. Tako preživljanje prostega časa je treba po našem mnenju razumeti kot potrebo po nezahtevnem, čim manj angažiranem in razbremenjujočem počitku v

klasični maniri obnavljanja lastnih (delovnih) sil. Tak način govori o umanjkanju volje, moči in možnosti za bolj dejavne in zahtevnejše posege v lastno življenje in gre vstric s težnjami o odnosnih minimaliziranih, značilnih za dobršen del mlade populacije. O tem govorijo podatki iz tabele 2.

Zanimiva je informacija o tem, da je v zvezi s prostočasnimi ponudbami v Ljubljani, če odštejemo tožbe o tem, da je prostega časa premalo, našim anketirancem večinoma dobro tako, kot je. Izstopa le njihova želja po ukvarjanju z ekstremnimi športi, kar razumemo kot fantazijski pobeg, željo po adrenalinskih izletih, ki se jim redko uresničijo in se zanje v resnici niti ne trudijo. Drugače rečeno, mladi ne izražajo kakih posebnih želja o bistveno več ali bistveno drugačnih prostočasnih ponudbah. Njihova ocena je lahko do neke mere realistična, vendar bolj v tem smislu, da že za obstoječe možnosti - pa naj bodo kakršnekoli že - nimajo dovolj možnosti (časovnih, manj finančnih ali prostorskih). Možno pa je tudi - in to smo v interpretacijah poudarili - da postaja problematična že sama artikulacija želja pri mladih ljudeh.

Na vprašanje ni odgovorilo 9,8 procentov anketirancev.

Tabela 3: Kaj v Ljubljani najbolj pogrešaš? Obkroži en odgovor. (Vsi odgovori so v procentih).

Table 3: What do you miss most in Ljubljana? Encircle one answer only. (All answers are in %).

1.	Zabaviščni park	17,1
2.	Velik mladinski center	15,7
3.	Manjše mladinske klube po soseskah	12,4
4.	Piste za "skejte" in "rolerje"	6,8
5.	Primerna športna igrišča	19,7
6.	Nič, dobro je tako kot je	21,9
7.	Drugo	6,4

Tabela 4a: Če da, v kateri dejavnosti bi najraje sodeloval/a oziroma že sodeluješ? Obkroži en odgovor. (Vsi odgovori so v procentih).

Table 4a: If the answer is yes, in which activity would you like to participate most (or are already participating)? Encircle one answer only. (All answers are in %).

1.	Pomoč vrstnikom/cam pri učenju	16,8
2.	Pomoč prizadetim ljudem	10,9
3.	Svetovanje vrstnikom/cam v težavah	21,7
4.	Pomoč starejšim ljudem	10,5
5.	Pri urejanju prostorov za našo zabavo	33,1
6.	Urejanje narave, ekološko udejstvovanje	0,9
7.	Drugo	6,1

Nujno je ohranjati in vzpodbujati dejavnosti mladih, če naj mesta ostanejo mesta.

If towns are to remain towns, the activities of the young should implicitly be sustained and stimulated.

V sodobnih javnih diskurzih o mladini je pogost moralistični poudarek, da so mladi nezreli individualisti, ki so narcisistično zazrti vase in jih vodijo le še osebni hedonistični interesi. Prav zato toliko bolj mislimo, da ne smemo spregledati relativno zelo visoke pripravljenosti mladih za vključevanje v prostovoljne aktivnosti. Ne glede na to, da je tako visoka pripravljenost prav lahko predvsem verbalnega značaja, predstavlja pomemben socialni kapital. Naši podatki kažejo, da je prostovoljni potencial mladih izrazito vrstniško usmerjen: sodelovali bi v urejanju prostorov za lastno zabavo, pri učni pomoči vrstnikom in pri svetovanju vrstnikom. Hkrati na več mestih v naši raziskavi sporočajo, da veliko bolj od formaliziranih in profesionaliziranih dejavnosti cenijo neformalne osebne socialne mreže in jim zaupajo.

Tabela 4: Tudi v Sloveniji se v zadnjem času razvijajo številne prostovoljne aktivnosti. Ali bi bil/a pripravljen/a sodelovati v kateri od njih? Obkroži en odgovor. (Vsi odgovori so v procentih).

Table 4: In Slovenia, too, numerous voluntary activities have been developed recently. Would you be prepared to take part in any of them? Encircle one answer only. (All answers are in %).

1.	DA, bi sodeloval/a	56,6
2.	DA, že sodelujem	5,0
3.	NE, ne bi sodeloval/a	38,4

Zdi se torej, da so mladi Ljubljančanke in Ljubljančani socialno in solidarnostno, ne pa tudi politično naravnani in da so zanje značilni resignacija, apatija in umik v zasebnost. Podatki o ljubljanski mladini so pokazali izjemno indiferenten odnos do vseh subkulturnih stilov (večinski odgovor na vprašanje, kakšen je njihov odnos do različnih subkulturnih stilov, je bil "vseeno mi je zanje"). Prevladujejo "elektronske oblike" pristočasnih dejavnosti (gledanje televizije, poslušanje glasbe, telefoniranje) in opazne so nizke težnje po originalnosti in vznemirljivem življenju. V takem primeru je oblikovanje mladinskih skupinskih stilov zgolj izražanje občutij, odvisno od vsakokratne industrijsko ustvarjene mladinske potrošnje, ne pa kreacija novih pomenov in simbolov. Večinsko držo ljudi, ki smo jih anketirali, bi lahko izrazili kot "stvar me ne zanima, pustite me (nas) na miru". Zato tudi bolj cenijo mir, varnost, domačnost kot pa tveganja, sprejemanja izzivov, dinamično življenje.

Nekdanja družbena gibanja mladih so se porazgubila v zasebne anonimnosti ali prešla v institucionalno politiko raznih strankarskih podmladkov. Ta dogajanja so najbolj značilna za urbano mladino v večjih mestih, kjer je bila mladina bolj aktivna. Mladi so se znašli v razpotju med frustracijami brezperspektivnosti in imidžem urbanega življenja in za sedaj raje ostajajo v varnih mejah vsakdanjega potrošništva, šol in množične kulture.

Vendar nas opažanja o relativni apatiji pri sodobni slovenski mladini ne smejo zavesti v sklep, da je kulturne ali politične produkcije mladih v Sloveniji konec. Sedanji sociopolitični vakuum prej lahko pripišemo odsotnosti relevantnih generacijsko pomembnih organizacij (formalnih in neformalnih), ki bi zmogle prevesti izraze protesta in kritike do ravni javnega in simbolno pomembnega izraza. Mislimo, da je tako stanje posledica že nekaj časa trajajoče odsotnosti avtonomnih civilnodružbenih pobud, ki bi se ne vklapljale takoj v strankarske aritmetike in v dominantne spopade za delitev oblasti v Sloveniji.

Zato sedanje apatije in večinskega nezanimanja mladih za aktivnejše poseganje v svet okrog sebe ne moremo pripisati neposredno njim samim, temveč prej družbenemu kontekstu in političnemu močvirju, v katerem živijo. Tu lahko že majhna "motnja" v sedanjem toku slovenske politike ali simbolno pomenljivo dogajanje med mladimi spremenita sedanjo na videz stabilno letargijo in se zopet prebije v ospredje (seveda spet le začasno) kritik in socialnih zahtev.

Kulturna in politična pasivnost mladih se zlasti pozna v mestih, kajti prav javne dejavnosti mladih ljudi dajejo osnovni ton in potrebno raznovrstnost urbanemu življenju. Brez tega se urbano življenje spremeni v prazno igro različnih institucij, puščobo množične kul-

ture in zasebniškega vsakdana. Mladina se v takem okolju pretežno ukvarja z zabavo in neustvarjalnim preživljanjem prostega časa, se udeležuje prireditev množične kulture, v politiki pa ostaja material za populistične manipulacije političnih vodij. To pomeni socialno in politično marginalizacijo mladine in plodna tla za različne družbene regresije in patologije.

Za Ljubljano in za Slovenijo nasploh je zato še posebej pomembno, da ne dovoli zdrsa v provincialnost. Prav podpora središčem avtonomne mladinske kulture, neodvisnim medijem in odpiranje prostorov za mladinsko ustvarjalnost sta pomembna, nemara ključna oporna točka v boju proti sodobnemu slovenskemu provincializmu.

DECONSTRUCTION OF THE YOUTH, DISAPPEARANCE OF THE SCENES, AND PROVINCIALISM IN THE NINETIES

Tanja RENER

Faculty of Social Sciences, SI-1000 Ljubljana, Kardeljeva ploščad 5
e-mail: tanja.rener@guest.arnes.si

Mirjana ULE

Faculty of Social Sciences, SI-1000 Ljubljana, Kardeljeva ploščad 5
e-mail: mirjana.ule@uni-lj.si

SUMMARY

The twentieth century signified a social construction of the youth as well as a gradual increase in its social power and autonomy. Just like any other social achievement, however, the attainment of socio-cultural independence by the young is neither a matter of course nor an irreversible process. In the present article we wish to debate on the social and political circumstances in general, with special emphasis on Slovenia from the period of the so-called transition, that had led the young to socially retreat into privacy, intimacy, and political passiveness.

The article brings a synthetic overview of how various youth-group styles, scenes and subcultures were formed in the post-war period, particularly in the 70s and 80s. The 90s seem somewhat different, for the youth (and youth itself) was abolished in such a manner that its characteristics (individualism, flexibility, vitality) were transferred to the rest of the population, mainly to those who wished to be socially successive, and, vice versa, the characteristics of the "adult population" (individualism, competitiveness, efficiency) gradually became everyday life of the young. In the second part of the article the authors present the basic results of the research carried out into the leisure hours of the young in Ljubljana and conclude that the autonomous places for the activities of the young should implicitly be restored or preserved, if the towns are to remain towns and not some anaemic provincial entities.

Key words: youth, subculture, youth styles, leisure hours

LITERATURA

Baake, D., Ferchoff, W. (1993): Jugend und Kultur. V: Krueger, H. (ed.): Handbuch der Jugendforschung. Opladen.

Brake, M. (1983): Sociologija mladinske kulture in mladinskih subkultur. Ljubljana, Krt.

Firth, S. (1986): Zvočni učinki. Ljubljana, Krt.

Hebdige, D. (1979): Subculture, the Meaning of Style. London, Methuen.

Ule, M., Rener, T. (ed.) (1998): Prosti čas mladih v Ljubljani, raziskovalno poročilo. Ljubljana, MOL - Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost.

Ule, M., Rener, T., Mencin, M., & B. Tivadar (1999): Socialna ranljivost mladih. Maribor, Aristej.